

Asia: VN/22817/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi energiatehokkuuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Helen oy kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi energiatehokkuuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

18 e §. Sopimuksen muuttaminen

Esityksessä lukee, että ” Vähittäismyyjän on lähetettävä loppuasiakkaalle ilmoitus siitä, miten ja mistä ajankohdasta hinnat tai muut sopimusehdot muuttuvat ja mikä on muutoksen peruste. Jos perusteena on muu syy kuin lainsäädännön muutos tai viranomaisen päätös, sopimusehtojen muutos saa tulla voimaan kuluttajan osalta aikaisintaan kahden kuukauden ja muun loppuasiakkaan osalta aikaisintaan kuukauden kuluttua ilmoituksen lähettämisestä.”

Helenin näkemyksen mukaan kahden kuukauden aikaraja ilmoituksen lähettämiselle asiakkaille on ongelmallinen hintailmoitusten osalta sekä asiakkaiden taloudellisen edun vastainen. Yhtiöstä riippuen kaukolämpötuotteen hintaa voidaan päivittää useita kertoja vuodessa, ja jatkossa jopa päivittäin. Näin toimimalla yhtiöt voivat tarjota kilpailukykyisemmän hinnan, koska hyödykehintoja ei tarvitse ennustaa pitkälle tulevaisuuteen. Hintaan ei tällöin tarvitse sisällyttää yhtä suuria riskilisiä tai muodostaa useita erillisiä hinnoitteluprosesseja. Hinnan muutokset ilmoitetaan nykyisellään viimeistään kuukautta ennen niiden voimaantulusta. On asiakkaan edun mukaista, että päivityksiä ei tarvitse tehdä aiemmin kuin kuukautta ennen, jotta hinnoitteluun ei tarvitse lisätä riskilisiä tai muita lisäisiä hallinnollisia kustannuksia. Liian aikainen ilmoitusvelvollisuus johtaisi todennäköisesti asiakkaalle kalliimpaan kaukolämpötuotteeseen. Myös asiakkaille positiiviset muutokset ovat

sopimusmuutoksia, jolloin esim. hinnan laskeminen toteutuisi asiakkaille myöhemmin, mikäli edellytettäisiin kahden kuukauden ilmoitusaikaa.

Helen on lanseerannut kaikille asiakkailleen kulutusjoustotuotteita sekä tuomassa yritysasiakkailleen tarjolle tunneittain hinnoiteltavan kaukolämpötuotteen. Näiden tuotteiden avulla asiakas halutessaan pystyy optimoimaan itselleen entistä edullisemman sekä vähäpäästöisemmän lämmitysratkaisun. Velvoite liian aikaiseen hintojen ilmoittamiseen toimisi siis lain yltävoitteen eli energiatehokkuuden sekä päästöjen vähentämisen vastaisesti. Lakiin on vähintään lisättävä mahdollisuus, että loppuasiakas ja myyjä voivat sopia erikseen. Sopimuksessa määritellään tällöin tapa, jolla hinta ja muut ehdot saavat muuttua asiakkaan ja myyjän yhdessä sopiman periaatteen mukaisesti. Asiakkaalle tulee kuitenkin aina olla tarjolla myös tuote, jonka hinnoittelun muutokset kerrotaan vähintään kuukautta ennen hinnan muutosta.

Lisäksi on huomattava, että ilmoitukset lähetetään yhä enenevässä määrin sähköisesti. Tällöin asiakas, myös kuluttaja-asiakas, sähköiset kanavat hyväksyessään, saa muutositmoituksen välittömästi. Sähköinen ilmoittaminen vähentää tarvetta pitkille ilmoitusajoille, koska tarvetta varata aikaa postin kulkuun ei ole.

Esityksen perusteluissa on todettu, että kaukolämpö olisi tuotteena toisenlainen kuin sähkö, koska kaukolämpösopimuksia tehdään olennaisesti harvemmin määräaikaaisina. Yleensä energian tarve on pysyvä ja verkossa vain yksi myyjä, minkä lisäksi asiakas investoi nimenomaan kaukolämpöratkaisuun. Tämä vertaus pitää paikkansa sähköenergian myynnin kohdalla. Sen sijaan sähkön verkkosopimuksia tehdään kaukolämmön tavoin harvoin määräaikaaisina ja verkkosopimuksissa kaukolämmön tavoin asiakkaalla on vain yksi palveluntoimittaja kullakin verkkoalueella. Verkkosopimuksissa muutositmoitukset on lähetettävä sähkömarkkinalain 93 §:n mukaan vähintään kuukautta aikaisemmin. Lisäksi on huomattava, että myös vesihuoltolaissa, joissa tarve on pysyvä ja verkossa vain yksi myyjä, säädetään 23 §:ssä: ”muutos saa tulla voimaan aikaisintaan kuukauden kuluttua ilmoituksen lähettämisestä”.

Vielä on huomioitava, että sähkömarkkinalain 13 luku on pakottavaa lainsäädäntöä kuluttaja-asiakkaiden sopimuksissa (sähkömarkkinalaki 13 luku 85 §). Sen sijaan muiden kuin kuluttaja-asiakkaiden kanssa ilmoittamisajasta ja muista velvoitteista on mahdollista sopia toisin. Vastaava sopimusvapaus tulisi säilyttää myös kaukolämpösopimukseen.

Jotta lain tavoitteet energiatehokkuudesta, ilmastomuutoksen hillinnästä, energiapalvelumarkkinoiden edistämisestä sekä loppukäyttäjien oikeuksien parantamisesta toteutuvat, Helen ehdottaa, että kyseinen kohta olisi muotoiltu seuraavasti: ”Vähittäismyyjällä on oltava tuote, jossa myyjän on lähetettävä loppuasiakkaalle ilmoitus siitä, miten ja mistä ajankohdasta hinnat tai muut sopimusehdot muuttuvat ja mikä on muutoksen peruste. Tässä tuotteessa, jos perusteena on muu syy kuin lainsäädännön muutos tai viranomaisen päätös, sopimusehtojen muutos saa tulla voimaan aikaisintaan kuukauden kuluttua ilmoituksen

lähettämisestä. Lisäksi myyjällä voi olla tuotteita, joissa asiakas ja myyjä sopivat ehtojen muutoksista ja ilmoitusajoista erikseen. Sopimuksessa määritellään tällöin tapa, jolla hinta ja muut ehdot saavat muuttua asiakkaan ja myyjän yhdessä sopiman periaatteen mukaisesti.”

27 § Tehokas kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmä

Tehokkaan kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmän tarkemmat kriteerit määritellään myöhemmin valtioneuvoston asetuksella. ”Tuotantomuotoperusteinen kriteeristö ohjaa asteittain lisäämään kaukolämpöverkkoon menevän uusiutuvan energian ja hukkalämmön osuutta. Säädös sisältää liikkumavaraa sen osalta, että tuotantomuotoperustaisen kriteeristön vaihtoehtona annetaan mahdollisuus ottaa myös käyttöön ominaispäästöperusteinen kriteeristö, joka määrittelee asteittain kiristyvät kasvihuonekaasupäästöjen enimmäismäärät asiakkaille toimitettua lämmitys- tai jäähdytysyksikköä kohden.”

Helen oy kiittää sitä, että lainsäädäntö tulee mahdollistamaan molemmat kriteeristövaihtoehdot. Helen pitää ominaispäästöihin perustavaa menetelmää ensisijaisena vaihtoehtona. Se on selkeä ja ymmärrettävä tapa. Se ei myöskään sulje ulos ydinvoiman käyttöä sähkön ja lämmön tuottamisessa, mikä voi muodostua ongelmaksi pelkkään uusiutuvaan energiaan keskittyvässä tuotantomuotoperusteisessa menetelmässä.

29 d § Julkisten hankintojen energiatehokkuus

Lakiluonnoksen alkuteksteissä (s. 43) todetaan: ”Jatkossa hankintojen energiatehokkuusvelvoitteiden soveltamisalan piiriin kuuluisivat kaikki hankintalain ja erityisalojen hankintalain mukaiset hankintaviranomaiset ja -yksiköt valtion keskushallinnon toimijoiden lisäksi hyvinvointialueiden, kuntien ja kuntayhtymien viranomaiset, molemmat valtionkirkot seurakuntineen ja viranomaisineen, valtion liikelaitokset, julkisoikeudelliset laitokset sekä mitkä tahansa muut hankintojen tekijät, kun ne saavat hankintaa varten tukea vähintään puolet hankinnan arvosta edellä määritellyltä hankintayksiköltä”.

Helen kannattaa sovellyksrajan linjausta siitä, että ”kun ne saavat hankintaa varten tukea vähintään puolet hankinnan arvosta edellä määritellyltä hankintayksiköltä”. Tämä tarkoittaisi sitä, että Helen Oy vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 5 §:n 2 momentin tarkoittamana julkisena yrityksenä jäisi soveltamisalan ulkopuolelle muutoin paitsi tilanteessa, jossa saamme julkista tukea vähintään puolet hankinnan arvosta. Tämä tärkeä rajausta kuitenkin puuttuu varsinaisesta ehdotetusta pykälästä (29 d) tai sen perusteluissa ei kyseistä rajausta ole. Selkeyden vuoksi tämä alkuteksteissä oleva rajausta tulisi lukea myös lain varsinaisessa pykälässä.

Lisäksi Helen oy näkee, että hankintoja koskevat velvoitteet tulisi olla hankintalaissa, jolloin yritysten hankintoja ohjataan selkeästi. Koska hankintalakeja ollaan parhaillaan muuttamassa ja olisi suotavaa, että mikäli hankintamenettelyihin tulee uusia vaatimuksia, ne säädettäisiin myös hankintalaeissa.

29 j § Datakeskuksen hukkalämmön hyödyntäminen.

Pykälässä säädettäisiin kokonaisteholtaan yli 1 megawatin datakeskuksille velvoitteet koskien hukkalämmön hyödyntämistä, kustannushyötyanalyysin tekemistä ja Energiavirastolle toimitettavaa ilmoitusta. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin 26 artiklan 6 kohta.

Helen oy kiittää sitä, että myös sääntelyllä ohjataan hukkalämpöjen hyödyntämiseen, ja entistä parempaan energiatehokkuuteen. Datakeskukset osaltaan mahdollistavat kohtuuhintaisen ja puhtaan lämmityksen. Onkin tärkeää, että datakeskukset sijoittuvat optimaalisella tavalla ja hyödyntävät esimerkiksi hukkalämpöä tehokkaasti. Osana paikallista energiajärjestelmää datakeskusten hukkalämmöt mahdollistavat kohtuuhintaisen lämmityksen sekä tuovat isoja puhtaita investointeja suomalaisiin kaupunkeihin. Lämmöntuotannon näkökulmasta ne korvaavat fossiilisten polttoaineiden ja biomassan polttamista kaupunkien lämmityksessä. Datakeskukset ovat siis myös kustannustehokas ja markkinaehtoinen keino saavuttaa ilmasto- luontotavoitteet, joihin Suomi on kansainvälisesti sitoutunut.

Helen yhtyy kuitenkin Energiateollisuus ry:n huoleen siitä, että nyt esitetty velvoite on hyvin löyhä. Sen pystyy täyttämään hyödyntämällä pienen osan hukkalämmöistä datakeskuksen sisällä, ja se on muita teollisuuslaitoksia löysempi, joten laki ei kannusta hyödyntämään hukkalämpöä edes niissä rajoissa kuin se olisi mahdollista teknis-taloudellisesti. Tällä ohjauksella datakeskusten hukkalämmöstä voi jäädä valtaosa hyödyntämättä asian jäädessä pääosin datakeskustoimijan vapaan harkinnan varaan. Kannatamme Energiateollisuus ry:n ehdotusta, jossa vain datakeskukset, joiden ERF-luku on yli 40 %, ovat vapautettuja velvollisuudesta.

Malin Kimmo
Helen Oy